Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

13. september 2017 *

Eelotsusetaotlus – Sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamine – Võõrtöötajad – Kohaldatava õiguse kindlaksmääramine – Määrus (EMÜ) nr 1408/71 – Artikli 14 lõike 2 punkti b alapunkt i – Isik, kes töötab tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil – Isik, kes töötab ühes liikmesriigis ja teeb kolmekuulise tasustamata puhkuse ajal tööd teises liikmesriigis

Kohtuasjas C-569/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Hoge Raad der Nederlandeni (Madalmaade kõrgeim kohus) 30. oktoobri 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 5. novembril 2015, menetluses

X

versus

Staatssecretaris van Financiën,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president L. Bay Larsen (ettekandja), kohtunikud M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan ja D. Šváby,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 14. detsembri 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Madalmaade valitsus, esindajad: M. Bulterman ja M. Noort,

– Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek ja J. Vláčil,

– Euroopa Komisjon, esindajad: M. van Beek ja D. Martin,

olles 8. märtsi 2017. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, mida on muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 3), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrusega (EMÜ) nr 592/2008 (ELT 2008, L 177, lk 1) (edaspidi „määrus nr 1408/71“), artikli 13 lõike 2 punkti a ja artikli 14 lõike 2 punkti b alapunkti i.

2 Taotlus on esitatud X-i ja Staatssecretaris van Financiën (rahanduse riigisekretär, Madalmaad) vahelises vaidluses, mis käsitleb tulumaksuotsust ja maksuotsust sotsiaalkindlustusmaksete kohta.

Õiguslik raamistik

3 Määruse nr 1408/71 artiklis 1 on sätestatud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) töötaja ja füüsilisest isikust ettevõtja:
   i) isik, kes on kohustuslikult või vabatahtlikult jätkuvalt kindlustatud ühe või mitme riski suhtes, mida hõlmavad töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusskeemide liigid või avalike teenistujate eriskeem;

[…]“

4 Sama määruse artiklis 13 on ette nähtud:

„1. Vastavalt artiklitele 14c ja 14f alluvad isikud, kelle suhtes käesolevat määrust kohaldatakse, ainult ühe liikmesriigi õigusaktidele. Kõnealused õigusaktid määratakse kindlaks vastavalt käesoleva jaotise sätetele.

2. Arvestades artikleid 14–17:

a) liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes kehtivad selle riigi õigusaktid, seda ka juhul, kui ta elab teise liikmesriigi territooriumil või kui tema tööandjaks oleva ettevõtja või isiku registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht asub teise liikmesriigi territooriumil;

[…]“

5 Määruse artiklis 14 on ette nähtud:

„Artikli 13 lõike 2 punkti a kohaldamisel arvestatakse järgmisi erandeid ja asjaolusid.

[…]

2. Tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes kohaldatavad õigusaktid määratakse kindlaks järgmiselt:

[…]

b) Punktis a nimetamata isikute suhtes kehtivad:
   i) tema elukoha järgse liikmesriigi õigusaktid, kui tema töötamine toimub osaliselt selle territooriumil või kui ta on seotud mitme ettevõtja või mitme tööandjaga, kelle registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht on eri liikmesriikide territooriumil;

[…]“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

6 Alates 1. märtsist 2006 elab Madalmaade kodanik X Madalmaades ja töötab Madalmaades asuva tööandja juures.

7 X ja tema tööandja leppisid kokku, et X saab ajavahemikus detsembrist 2008 kuni veebruarini 2009 (k.a) kolm kuud tasustamata puhkust. Tööandja kiitis 12. novembri 2008. aasta kirjas heaks tasustamata puhkuse ajal nende töösuhte kohta kehtivad tingimused. Eelkõige täpsustas ta, et X tööleping jääb tasustamata puhkuse ajal kehtima ja ta naaseb tavapäraste töökohustuste juurde 1. märtsil 2009.

8 Ajavahemikus detsembrist 2008 kuni veebruarini 2009 viibis X Austrias ja töötas teise, Austrias asuva tööandja juures suusatreenerina.

9 Järgmistel aastatel X tasustamata puhkust ei võtnud. Teabest, mida Madalmaade maksuasutus sai Austria ametiasutustelt, selgus, et 2010. aastal oli X kahel korral registreeritud töötajana Austria sotsiaalkindlustusregistris. Samamoodi oli see aastatel 2011–2013, kui X oli igal aastal ühel korral umbes ühe kuni kahe nädala jooksul töötajana registreeritud.

10 X ja Staatssecretaris van Financiën (rahanduse riigisekretär) vaidlevad 2009. aasta tulumaksu ja sotsiaalkindlustusmaksete arvestamise üle. Eeskätt keskendub vaidlus sellele, kas X oli 2009. aasta jaanuaris ja veebruaris kohustuslikult kindlustatud Madalmaade sotsiaalkindlustussüsteemis ja oleks seega pidanud maksma ka sotsiaalkindlustusmakseid.

11 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (Arnhem-Leeuwardeni apellatsioonikohus, Madalmaad) otsustas Rechtbank Gelderlandi (Gelderlandi esimese astme kohus, Madalmaad) otsuse peale esitatud apellatsioonkaebuse lahendamisel, et X-i ja Madalmaade tööandja vaheline töösuhe säilis kogu tasustamata puhkuse vältel, ja et Madalmaade õigusnormid kuulusid kohaldamisele ka 2009. aasta jaanuaris ja veebruaris.

12 X esitas selle otsuse peale eelotsusetaotluse esitanud kohtule kassatsioonkaebuse.

13 Neid asjaolusid arvestades otsustas Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas määruse nr 1408/71 II jaotist tuleb tõlgendada nii, et Madalmaades elavat töötajat, kes tavaliselt töötab Madalmaades ja võtab kolmeks kuuks tasustamata puhkuse, käsitatakse nii, nagu töötaks ta kõnesoleval ajavahemikul endiselt (ka) Madalmaades, kui i) töösuhe jääb nimetatud ajavahemikul kehtima ja ii) kõnesolevat ajavahemikku tuleb pidada Madalmaade töötuskindlustuse seaduse (Werkloosheidswet) eesmärkidest lähtuvalt ajavahemikuks, mil asjaomane isik töötab palgatöötajana?

2. a) Millised õigusnormid kuuluvad kohaldamisele määruse nr 1408/71 alusel, kui asjaomane töötaja töötab tasustamata puhkuse ajal palgatöötajana mõnes muus liikmesriigis?

b) Kas seoses eeltooduga omab veel tähtsust see, et asjaomane isik töötas järgmisel aastal kahel korral ja igal sellele järgneval kolmel aastal veel ühel korral umbes üks kuni kaks nädalat palgatöötajana kõnesolevas teises liikmesriigis, ilma et ta oleks võtnud tasustamata puhkust Madalmaades?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

14 Oma küsimustega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti b alapunkti i tuleb tõlgendada nii, et isikut, kes elab ja töötab ühe liikmesriigi territooriumil ning võtab kolmeks kuuks tasustamata puhkuse – töötades sel ajal teise liikmesriigi territooriumil –, tuleb käsitada isikuna, kes töötab tavaliselt kahe liikmesriigi territooriumil kõnealuse sätte tähenduses.

15 Sellega seoses tuleb meenutada, et määruse nr 1408/71 II jaotise sätted, kuhu kuulub nimetatud artikli 14 lõige 2, moodustavad Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tervikliku ja ühtse kollisiooninormide süsteemi, mille eesmärk on allutada Euroopa Liidu piires liikuvad töötajad üheainsa liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemile, et vältida eri riikide õigusaktide üheaegset kohaldatavust ja sellest tekkida võivaid raskusi (kohtuotsus, 4.10.2012, Format Urządzenia i Montaże Przemysłowe, C-115/11, EU:C:2012:606, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

16 Määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punktis a on sätestatud põhimõte, et liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes kehtivad selle riigi õigusaktid isegi juhul, kui ta elab teise liikmesriigi territooriumil (vt selle kohta kohtuotsus, 4.10.2012, Format Urządzenia i Montaże Przemysłowe, C-115/11, EU:C:2012:606, punkt 30).

17 Siiski on selle põhimõtte puhul kasutatud järgmist sõnastust: „[a]rvestades artikleid 14–17“ määruses nr 1408/71. Nimelt võib teatavas eriolukorras selle määruse artikli 13 lõike 2 punktis a sätestatud üldreegli ühetine ja lihtne kohaldamine ärahoidmise asemel tingida nii asjaomase töötaja ja tööandja kui ka pädevate ametiasutuste seisukohalt haldusraskusi, mis võivad mõjutada tõkestavalt selle määrusega hõlmatud isikute vaba liikumise teostamist (kohtuotsus, 4.10.2012, Format Urządzenia i Montaże Przemysłowe, C-115/11, EU:C:2012:606, punkt 31).

18 Määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti b alapunktis i on ette nähtud, et tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes kehtivad tema elukohajärgse liikmesriigi õigusaktid, kui osa tema tegevusest toimub selle liikmesriigi territooriumil.

19 Sellest sättest, mis on erand töökoha liikmesriigiga seotust ette nägevast üldnormist, ilmneb, et erand kuulub kohaldamisele üksnes tingimusel, et puudutatud isik töötab tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil.

20 Seega saab põhikohtuasjas kõnealune olukord kuuluda määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti b alapunkti i kohaldamisalasse üksnes juhul, kui asjaomast isikut, kelle tööandja kiidab heaks mitmekuulise tasustamata puhkuse ja säilitab töösuhte, võib tasustamata puhkuse ajal käsitada töötava isikuna kõnealuse sätte tähenduses liikmesriigis, kelle territooriumil puhkust kasutatakse.

21 Siinkohal tuleb rõhutada, et Euroopa Kohus on vanemapuhkuse ajaks töösuhte peatamisega seoses asunud seisukohale, et isik on „töötaja“ määruse nr 1408/71 tähenduses, kui ta on sama määruse artikli 1 punktis a nimetatud üldise või spetsiaalse sotsiaalkindlustusskeemi alusel vabatahtlikult või kohustuslikult kindlustatud kas või ühe riski suhtes, olenemata töösuhte olemasolust (kohtuotsus, 7.6.2005, Dodl ja Oberhollenzer, C-543/03, EU:C:2005:364, punkt 34).

22 Lisaks nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et erinevalt määruse nr 1408/71 I jaotise sätetest on II jaotise sätetes viidatud isikutele, kes töötavad või tegutsevad füüsilisest isikust ettevõtjana, mitte aga töötajatele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele; määruse isikulise kohaldamisala ja sellega loodud kollisiooninormide süsteemi loogiline ja ühetaoline tõlgendamine nõuab samas, et määruse II jaotise kõnealuseid mõisteid tõlgendataks artikli 1 punkti a määratlustest lähtudes (vt selle kohta kohtuotsused, 30.1.1997, de Jaeck, C-340/94, EU:C:1997:43, punkt 22, ning 30.1.1997, Hervein ja Hervillier, C-221/95, EU:C:1997:47, punkt 20).

23 Nii nagu töötajat ja füüsilisest isikust ettevõtjat määruse nr 1408/71 tähenduses kvalifitseeritakse lähtudes riigisisesest sotsiaalkindlustussüsteemist, millega vastav töötaja on seotud, tuleb järelikult mõista ka väljendite „töötavad“ või „tegutsevad füüsilisest isikust ettevõtjana“ all määruse nr 1408/71 II jaotise tähenduses tegevusi, mida käsitatakse niisugustena selle liikmesriigi sotsiaalkindlustusvaldkonnas kehtivates õigusaktides, mille territooriumil neid tegevusi tehakse (vt selle kohta kohtuotsused, 30.1.1997, de Jaeck, C-340/94, EU:C:1997:43, punkt 23, ning 30.1.1997, Hervein ja Hervillier, C-221/95, EU:C:1997:47, punkt 21).

24 Samamoodi on juhul, kui isik säilitab oma palgatöötaja staatuse talle tööandja poolt antud tasustamata puhkuse ajaks, võimalik asuda seisukohale, et määruse nr 1408/71 II jaotise tähenduses see isik töötab, hoolimata sellest, et töösuhtest tulenevate põhikohustuste täitmine selle kindlaksmääratud ajavahemiku ajal on peatatud.

25 Niisuguses olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kus liikmesriigi sotsiaalkindlustusvaldkonnas kohaldatavates õigusaktides on eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul ette nähtud, et isik, kes võtab mitmekuulist tasustamata puhkust, jätkab töötamist selle puhkuse ajal, käsitatakse seda isikut kõnealuse ajavahemiku jooksul määruse nr 1408/71 II jaotise tähenduses töötava isikuna puhkuse võtmise liikmesriigis.

26 Juhul kui asjaomane isik töötab sel ajal teise liikmesriigi territooriumil, võib tema olukord kuuluda määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti b alapunkti i kohaldamisalasse, kui viimati nimetatud liikmesriigi territooriumil tehtud töö on tavapärane ja oluline (vt selle kohta tänase kuupäevaga otsus, X, C-570/15, punkt 19).

27 Hindamaks viimati nimetatud liikmesriigi territooriumil tehtud töö tavapärasust ja olulisust kõnealuse ajavahemiku jooksul, tuleb eelkõige arvestada lepingudokumentides määratletud tööperioodi kestust ja palgatöö laadi, vajaduse korral samuti tehtud tööd (vt selle kohta tänase kuupäevaga otsus, X, C-570/15, punkt 21).

28 Neil tingimustel peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas asjaomase isiku poolt põhikohtuasjas käsitletava kolmekuulise ajavahemiku jooksul Austrias tehtud palgatöö oli tavapärane ja oluline; asjaolu, kas isik ka pärast seda ajavahemikku tegi samasugust tööd või mitte, ei ole siinkohal tähtis.

29 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkti b alapunkti i tuleb tõlgendada nii, et isikut, kes elab ja töötab ühe liikmesriigi territooriumil ning kes võtab kolmeks kuuks tasustamata puhkuse – töötades sel ajal teise liikmesriigi territooriumil –, tuleb käsitada isikuna, kes töötab tavaliselt kahe liikmesriigi territooriumil kõnealuse sätte tähenduses, juhul kui esimese liikmesriigi sotsiaalkindlustusvaldkonna õigusaktide kohaselt loetakse teda selle puhkuseperioodi vältel töötavaks isikuks ja kui teise liikmesriigi territooriumil tehtav töö on tavapärane ja oluline; seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Kohtukulud

30 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, mida on muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrusega (EMÜ) nr 592/2008), artikli 14 lõike 2 punkti b alapunkti i tuleb tõlgendada nii, et isikut, kes elab ja töötab ühe liikmesriigi territooriumil ning kes võtab kolmeks kuuks tasustamata puhkuse – töötades sel ajal teise liikmesriigi territooriumil –, tuleb käsitada isikuna, kes töötab tavaliselt kahe liikmesriigi territooriumil kõnealuse sätte tähenduses, juhul kui esimese liikmesriigi sotsiaalkindlustusvaldkonna õigusaktide kohaselt loetakse teda selle puhkuseperioodi vältel töötavaks isikuks ja kui teise liikmesriigi territooriumil tehtav töö on tavapärane ja oluline; seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Allkirjad